

**СТИЛІ СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ
ЛІТЕРАТУРНОЇ
МОВИ У
ПРОФЕСІЙНОМУ
СПІЛКУВАННІ**

- 1. Функціональні стилі української мови та сфера їх застосування.**
- 2. Основні ознаки функціональних стилів.**
- 3. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового і розмовного стилів.**
- 4. Текст як форма реалізації мовнопрофесійної діяльності.**

Функціональний стиль –

це різновид мови (її функціональна підсистема), що обслуговує певну сферу суспільної діяльності мовців і відповідно до цього має свої особливості добору й використання мовних засобів (лексики, фразеології, граматики, фонетики).

Кожен стиль має такі ознаки:

- сферу поширення і вживання (коло мовців);
- функціональне призначення (регулювання стосунків, повідомлення, вплив, спілкування тощо);
- систему мовних засобів і стилістичних норм;
- підстилі.

**Офіційно-
діловий**

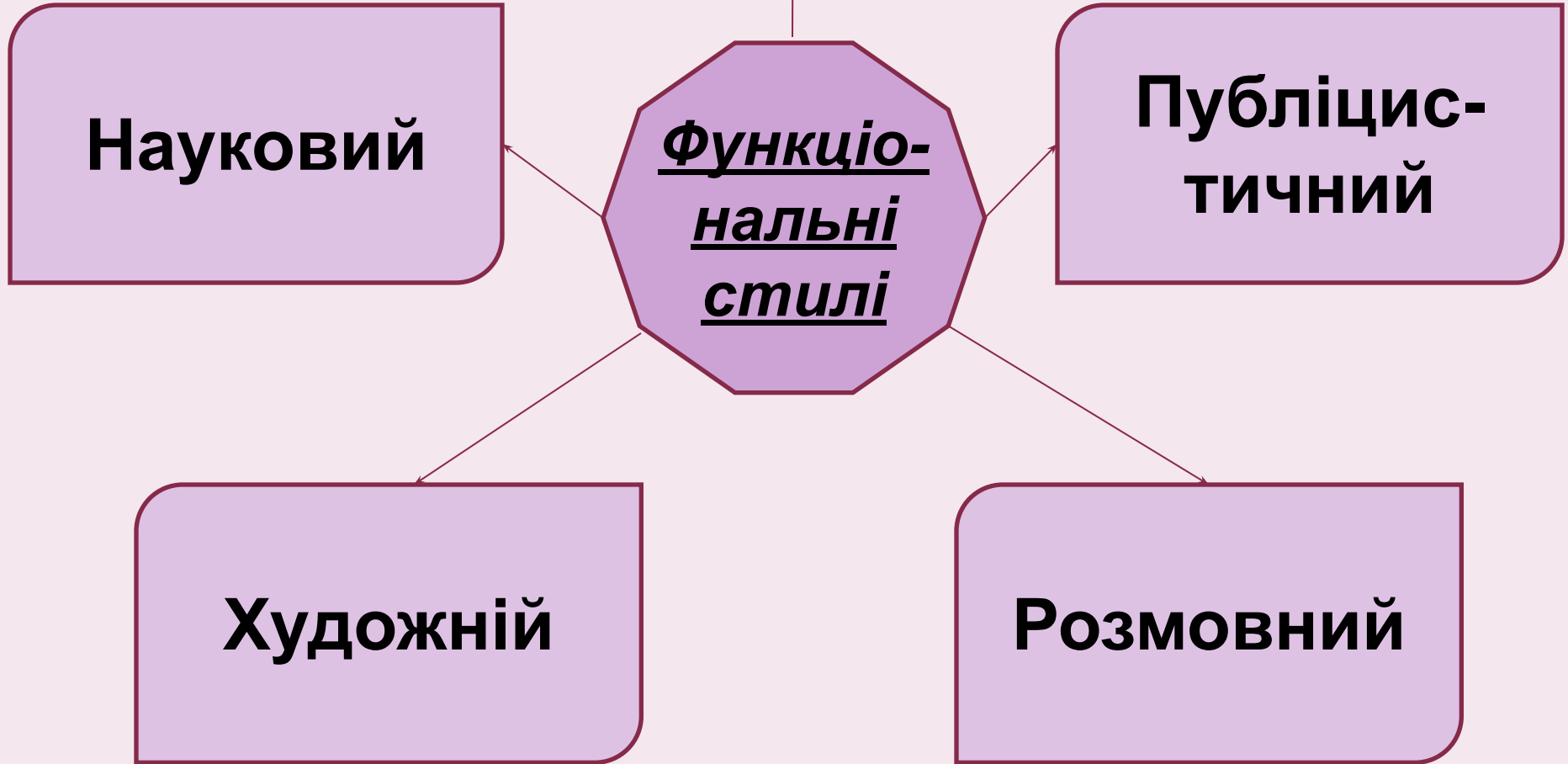
Науковий

**Функціо-
нальні
стилі**

**Публіцис-
тичний**

Художній

Розмовний

Розмовний стиль –

це функціональний різновид української мови, що використовується в усному повсякденному спілкуванні в побуті, на виробництві.

Основне призначення розмовного стилю –

вплив і невимушене спілкування, жвавий обмін думками, враженнями, судженнями, з'ясування побутових та виробничих стосунків.

Основні ознаки розмовного стилю:

- усна форма спілкування;
- невимушеність спілкування;
- уживання побутової лексики, фразеологізмів, емоційно забарвлених і просторічних слів;
- використання вигуків, неповних речень;
- використання позамовних чинників (ситуація, поза, рухи, жести, міміка);
- багатство інтонацій; емоційні реакції.

Різновиди розмовного стилю

розмовно-
побутовий

розмовно-
офіційний

Приклад розмовного стилю:

Хоч мій чоловік Остап завжди тихий та сумирний був, то й з ним за нашу молодь в суперечку заходжу. Коли старший син запустив бороду, я взялася за голову і простогнала:

- Що скажуть наші знайомі?!

- Нічого, - відповів чоловік, - тепер ми зможемо розрізняти, де в нас син, а де дочка.

- Ти подивись, як наші діти вдягаються, - сказала я огірчено.

- Бідний носить, що може, а багатий – що хоче, - відказує Остап.

- А ледарями вони стали, - доказую далі своєму найдорожчому.

- Аби танцювати вміли, а робити – лихо навчить, - сміється він.

- З тобою, - кажу, - якраз виховаєш дітей, все на жарти зведеш.

- Дороженька, - відповідає чоловік, - життя таке складне, що хоч-не-хоч треба його гумором присолоджувати.

(за Л.Богуславець)

Художній стиль –

це найпотужніший стиль української мови, який поєднує та узагальнює майже всі стилі. Художній стиль широко використовується у творчій діяльності, різних видах мистецтв.

Основне призначення художнього стилю –

вплив на думки й почуття людей за допомогою мовних образів, формування моральних якостей та естетичних смаків.

Основні ознаки художнього стилю:

- **використання емоційно-експресивної лексики;**
- **запровадження авторських новотворів;**
- **подання інформації через призму інтелекту і світовідчуття особистості;**
- **уживання всіх типів речень;**
- **використання тропів і стилістичних фігур.**

епічні

(роман, повість,
оповідання, новела, нарис
тощо)

ліричні

(поезія, поема, балада,
пісня, гімн, епіграма)

Підстилі художнього стилю

драматичні

(драма, трагедія, комедія,
мелодрама, водевіль)

комбіновані

(художня публіцистика,
драма-феєрія, ліро-
епічний твір, усмішка)

Приклад художнього стилю:

Прокинулось усе. Обізвалась трава голосами тисячі своїх жильців: коників, метеликів, жуків; окликнулись луки сотнями перепелів; луги, струшуючи срібну росу, розлягалися співами своїх соловейків, голосним кукуванням сивих зозуль, журливим туркотанням горлиць, тоді як в повітрі бриніла дзвінка жайворонкова пісня... крикнув бугай у болоті – і замовк; сумно роздався його голосний поклик на всю околицю – і затих. Заревли корови по дворах, закричали гусі на плавах... усе рушилось. Прокинулись і люди; протираючи очі, заговорили... пішов їх глухий гомін від краю землі і до краю, з одного боку на другий, стрінувся з світовим клеконом – і все злилося в одну пісню життя. Все раділо, стріваючи день; і день зрадів, розцвітаючи, ясний, теплий, погожий ...

(Панас Мирний)

Публіцистичний стиль –

функціональний різновид мови, що обслуговує громадсько-політичну, суспільно-виробничу, культурно-освітню галузі суспільства.

Основне призначення публіцистичного стилю –

обговорювання, відстоювання та пропаганда важливих суспільно-політичних ідей, активний вплив на слухача, спонукання до діяльності.

Основні ознаки публіцистичного стилю:

- **доступність мови;**
- **предметність;**
- **поєднання логічності доказів і полемічності викладу;**
- **лаконічність та переконливість;**
- **широке використання суспільно-політичної лексики, емоційно забарвлених слів, риторичних запитань, художніх засобів;**
- **точне окреслення дат, назв місцевості, імен учасників.**

9

Підстилі
публіцистичного стилю

стиль засобів
масової інформації
(газети, журнали, радіо,
телебачення)

художньо-
публіцистичний
СТИЛЬ
(фейлетони, політичні
доповіді, нариси)

науково-
публіцистичний
СТИЛЬ
(літературно-критичні
статті, огляди, рецензії
тощо)

Приклад публіцистичного стилю:

У Торонто в Канаді 16-18 жовтня 1998 року пройшов Третій Конгрес Світової Ліги Українських Політичних В'язнів. На Конгрес прибули колишні політв'язні з різних країн, де змушені були оселитися українці по Другій світовій війні. За 53 роки, що минули відтоді, чимало колишніх в'язнів, що знемагали у фашистських і радянських концтаборах, вже одійшли на вічний спочинок. Учасники Конгресу вшанували їх пам'ять. Нині український народ, мовиться в Резолюції, позбувся чужих загарбників, гнобителів, винищувачів культури, релігії й національної свідомості. Він ніколи більше не підпаде під чуже ярмо! Сьогодні ми горді з того, що теж зложили частину нашого життя за незалежність України. Нове покоління має всіляко боронити цю віками виборювану самостійну Україну.

(Літературна Україна. – 1998. – 19 листопада)

Науковий стиль –

це функціональний різновид мови, що обслуговує сферу наукової діяльності суспільства.

Основне призначення наукового стилю –

повідомлення про результати наукових досліджень, доведення теорій, обґрунтування гіпотез, роз'яснення явищ, систематизація знань.

Основні ознаки наукового стилю:

- **термінологічність;**
- **логічна послідовність і доказовість викладу;**
- **узагальнення понять і явищ;**
- **аргументація та переконливість тверджень;**
- **однозначність у поясненнях причиново-наслідкових відношень;**
- **уживання повних складних речень;**
- **використання схем, таблиць, графіків, наукової фразеології;**
- **обов'язкове цитування, використання покликань.**

Власне науковий
(монографія, рецензія,
стаття, наукова доповідь,
повідомлення, тези)

**Науково-
популярний**
(неспеціальні часописи та
книги)

**Підстилі
наукового
стилю**

**Науково-
навчальний**
(посібники, лекції, курсова
й дипломна роботи,
реферати, відповіді на
іспитах тощо)

**Виробничо-
технічний**
(спеціальна література,
що обслуговує
різноманітні сфери
господарства)

Приклад наукового стилю:

Право фізичної особи на інформацію про стан свого здоров'я закріплене у новому Цивільному кодексі України (далі: ЦК України) серед інших особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини як учасника цивільних відносин. Відповідно до положень ст.285 ЦК України, повнолітня фізична особа має право на достовірну та повну інформацію про стан свого здоров'я, у тому числі на ознайомлення з відповідними медичними документами, що стосуються здоров'я...

Незважаючи на чіткість вимоги про надання фізичній особі достовірної та повної інформації про стан її здоров'я, здійснення цього особистого немайнового права ускладнюється обмеженнями, пов'язаними з відповідними правами медичних працівників.

Офіційно-діловий стиль –

функціональний різновид мови, що слугує для спілкування в державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю.

Основне призначення офіційно-ділового стилю –

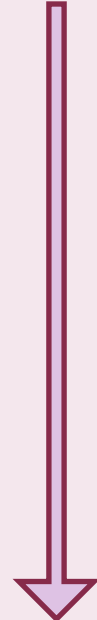
регулювання офіційних відносин мовців у державно-правовій і суспільно-виробничій сферах.

Основні ознаки офіційно-ділового стилю:

- нейтральний тон викладу;
- уживання слів лише в прямому значенні;
- стислість та послідовність викладу фактів;
- документальність, наявність мовних кліше, реквізитів;
- сувора регламентація тексту;
- відсутність мовної індивідуальності автора;
- наявність безособових речень;
- уживання переважно простих, поширених речень із прямим порядком слів, вставних слів, що, як правило, стоять на початку речень.

9

Підстилі офіційно-ділового стилю

законодавчий

(Конституція, закон, наказ, статут, постанова)

дипломатичний

(конвенція, нота, заява, ультиматум)

адміністративно-канцелярський

(заява, розписка, протокол тощо)

Приклад офіційно-ділового стилю:

Кабінет Міністрів України ПОСТАНОВЛЯЄ:

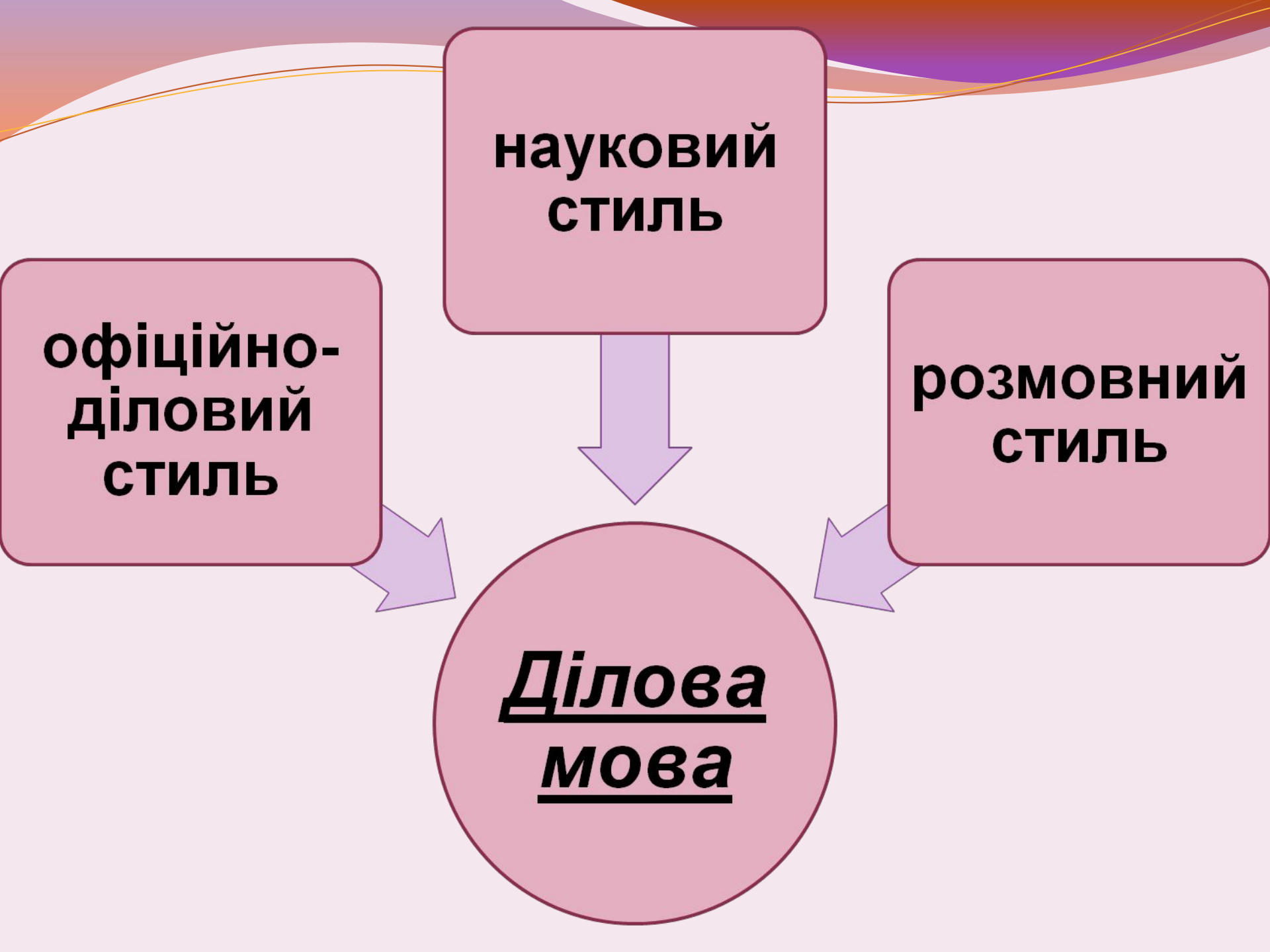
1. Внести до порядку визначення на конкурсних засадах підприємств, що мають стратегічне значення для економіки та безпеки держави, інноваційне інвестування яких здійснюватиметься за рахунок частини коштів, отриманих від приватизації державного майна, розподілу і використання цих коштів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2003 року № 1839.

**науковий
СТИЛЬ**

**офіційно-
діловий
СТИЛЬ**

**розмовний
СТИЛЬ**

**Ділова
мова**

Текст –

це усне, писемне або друковане структурно та ідейно організоване словесне ціле. Текст є засобом відтворення зв'язного мовлення, тобто висловлювання, пов'язаного однією темою, основною думкою та структурою.

Ознаки тексту:

- структурна єдність;
- смислова єдність;
- комунікативна цілеспрямованість;
- жанрова віднесеність.

Типи текстів за формою
мовлення

усні

писемні

**Типи текстів за
способом подання
інформації**

```
graph TD; A["Типи текстів за  
способом подання  
інформації"] --> B["розповідь"]; A --> C["опис"]; A --> D["роздум"];
```

розповідь

опис

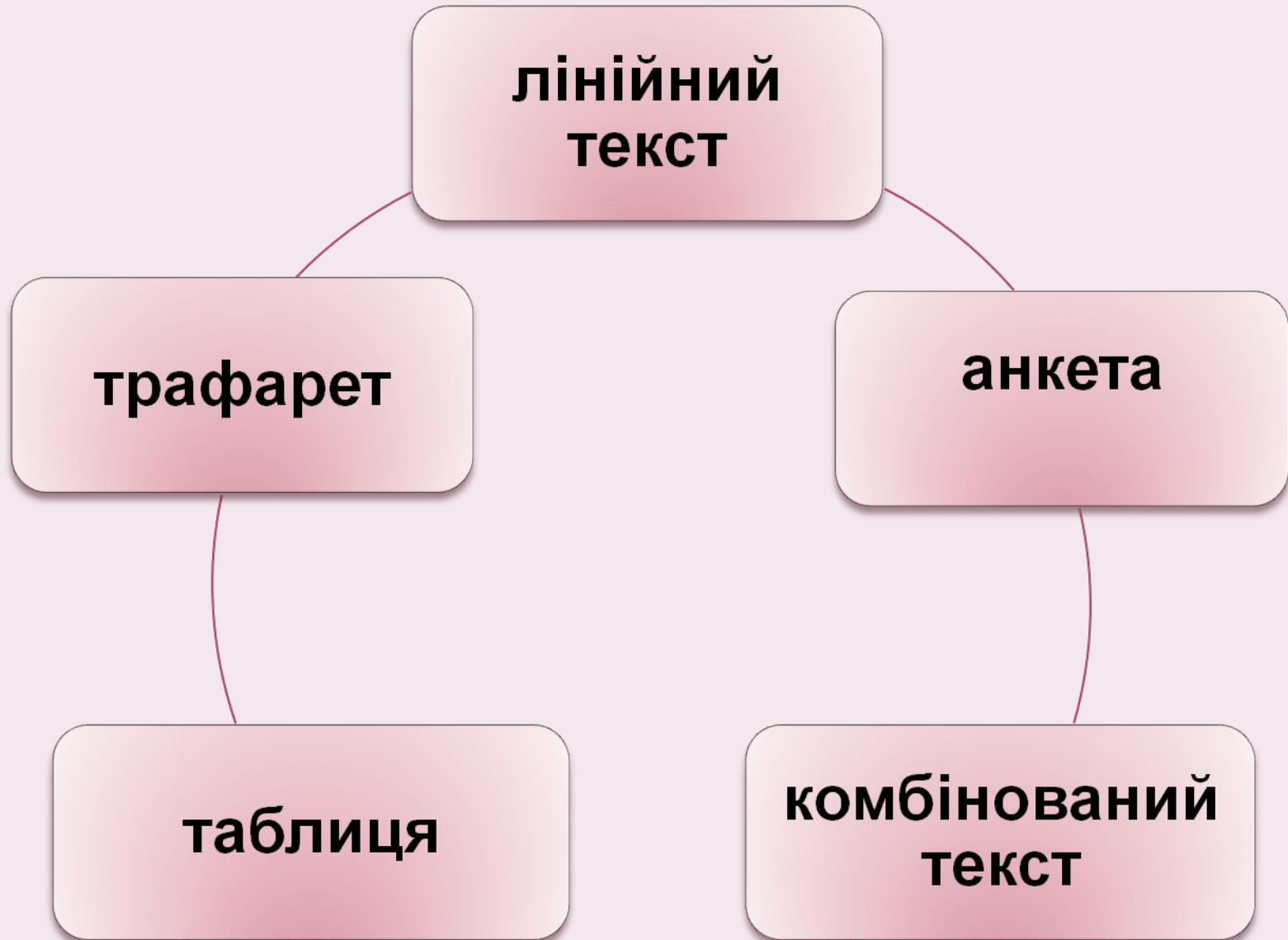
роздум

**Типи текстів за
способом зв'язку речень**

**тексти з
ланцюговим
зв'язком
речень**

**тексти з
паралель-
ним зв'
язком
речень**

Типи текстів за способом синтаксичної організації

Вимоги до тексту:

- фактичний матеріал повинен бути достовірним і об'єктивним, точним, несуперечливим і ретельно перевіреним;
- матеріалу має бути достатньо для об'єктивного розв'язання питання;
- необхідно уникати довгих вступів, відступів від суті питання, багатослів'я, тавтології, оскільки за другорядними деталями, зайвими частинами втрачатиметься головне;
- частини тексту (вступ, доказова частина, висновки) мають бути логічно пов'язаними, повинні простежуватися причиново-наслідкові зв'язки;
- текст має відповідати нормам сучасної української мови та стилю мовлення.